

Η έννοια του πολιτισμού στην κοινωνική ψυχολογία

Herskovits: Ο πολιτισμός αποτελείται από το μέρος του περιβάλλοντος το οποίο έχει δημιουργηθεί από τον άνθρωπο. Συνεπώς ο πολιτισμός περιλαμβάνει τόσο υλικά αντικείμενα όσο και κοινωνικούς θεσμούς.

Rohner: Πολιτισμός είναι ένα σχετικά οργανωμένο σύστημα κοινών νοημάτων.

Rohner: Κοινωνικό σύστημα είναι η συμπεριφορά διαφόρων ατόμων εντός ενός πολιτισμικά οργανωμένου πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των μοτίβων κοινωνικής αλληλεπίδρασης καθώς και των δικτύων κοινωνικών σχέσεων

Θέση: αναφέρεται στη που βρίσκεται το άτομο μέσα στον κοινωνικό χώρο.

Ο «ρόλος» είναι η συμπεριφορά που υποδεικνύεται από τη θέση που κατέχει κάποιος.

Τα κοινωνικά πρότυπα είναι οι αρχές συμπεριφοράς που συμμερίζονται όλα τα μέλη της κοινωνίας και οι οποίες ελέγχουν τη συμπεριφορά των μελών των διάφορων ομάδων.

Ο κοινωνικός έλεγχος είναι η επιβολή των κοινωνικών προτύπων, των ηθών και των νόμων.

Η κοινωνική δομή αναφέρεται στην οργάνωση μιας κοινωνίας και αφορά στις μεθόδους κοινωνικού ελέγχου που εφαρμόζει.

Κοινωνία είναι η μεγαλύτερη μονάδα ενός πληθυσμού η οποία έχει γεωγραφικά όρια, περιλαμβάνει πολλές γεννιές είναι κυρίως προϊόν γενετήσιας αναπαραγωγής και είναι οργανωμένη γύρω από ένα κοινό πολιτισμό και ένα κοινό κοινωνικό σύστημα.

Η διαπολιτισμική κοινωνική ψυχολογία θεωρεί ως μονάδα μέτρησης τους εθνικούς πολιτισμούς.

Μέσα όμως σε πολλές χώρες υπάρχουν πολιτισμικές ομάδες που είναι διαφορετικές.

Ακόμη και μέσα στον ίδιο εθνικό πολιτισμό υπάρχουν άτομα που έχουν πολύ διαφορετικές εμπειρίες και αποδίδουν διαφορετικά νοήματα στο κοινωνικό τους περιβάλλον.

Η σχολή πολιτισμού-και- προσωπικότητας υποστήριξε ότι πολιτισμός και προσωπικότητα σχετίζονται αμοιβαία μεταξύ τους.

Λόγω της κοινής κοινωνικοποίησης των ατόμων μέσα σε μια κοινωνία προκύπτουν ορισμένα κοινά στοιχεία στην προσωπικότητα των ατόμων.

Αυτό δε σημαίνει ότι όλα τα άτομα σε μια κοινωνία είναι ίδια αλλά ότι μοιράζονται κάποιες κοινές αξίες, στάσεις κτλ.

Πολλοί ανθρωπολόγοι προσπάθησαν να δουν πως οι μέθοδοι ανατροφής των παιδιών διαμορφώνουν την προσωπικότητα τους.

Οι θεωρίες αυτές δε λαμβάνουν υπόψη τους τις ατομικές διαφορές και ότι εντός κάθε πολιτισμού υπάρχουν αρκετές διαφοροποιήσεις.

Οι θεωρίες των ενστίκτων υποστηρίζει ότι η συμπεριφορά των ατόμων οφείλεται σε εγγενή ένστικτα.

Ένα από τα προβλήματα των θεωριών αυτών είναι ότι αποτελούν κυκλικά επιχειρήματα. Παρατηρούμε μια συμπεριφορά, την ονομάζουμε ως ένστικτο και θεωρούμε ότι έχουμε δώσει μια εξήγηση για τη συμπεριφορά αυτή.

Επίσης οι συμπεριφορές που αναπτύσσουν οι άνθρωποι σπάνια χαρακτηρίζουν ολόκληρο το ανθρώπινο είδος.

Η κοινωνική βιολογία εξετάζει τη συμπεριφορά άλλων θυλαστικών και κάνει παραλληλισμούς με την ανθρώπινη συμπεριφορά.

Σε μεγάλο βαθμό υποστηρίζει ότι εγγενείς βιολογικές πιέσεις οδηγούν στις παρατηρούμενες κοινωνικές συμπεριφορές.

Οικο-πολιτισμικές προσεγγίσεις.

Είναι προσεγγίσεις που μελετούν τα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος και της κοινωνίας και αποδίδουν σε αυτά τη συμμόρφωση που παρατηρείται εντός των χωρών.

Οι οικολογικές μεταβλητές περιορίζουν, πιέζουν και μορφοποιούν τον πολιτισμό που με τη σειρά του φιαμορφώνει τη συμπεριφορά.

Οι Georgas και Berry υποστηρίζουν ότι οι χώρες μπορούν να διαχωριστούν οικολογικά και κοινωνικοπολιτικά.

Οικολογικοί παράγοντες είναι η θερμοκρασία, η διαμόρφωση του εδάφους, οι υδάτινοι πόροι κ.α.

Βασική υπόθεση είναι ότι οι μακροπρόθεσμες στρατηγικές (π.χ. εξεύρεση τροφής) επηρεάζονται από τις δυνατότητες του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι κοινωνίες που βασίζονται στη συσσώρευση τροφής και οι τεχνολογικά ανεπτυγμένες κοινωνίες δημιουργούν μόνιμους και πυκνοκατοικημένους οικισμούς.

Οι μεταβλητές προσαρμογής περιλαμβάνουν τη βιολογική και πολιτιστική προσαρμογή.

Μεταβλητές πολιτισμικής προσαρμογής είναι όλες εκείνες οι επινοήσεις του ανθρώπου που τον βοηθούν να προσαρμοστεί στις οικολογικές πιέσεις.

Αυτές οι μεταβλητές μπορεί να είναι τα ήθη και έθιμα, οικονομικό σύστημα, το δικαστικό σύστημα, η θρησκεία, το σύστημα συγγένειας κ.α.

Η βιολογική προσαρμογή περιλαμβάνει τις γενετικές ή φυσιολογικές αντιδράσεις του πληθυσμού δια μέσου των γενεών.

Οι φυσιολογία των ανθρώπων μπορεί να επηρεάζεται από το περιβάλλον. Αυτό μπορεί να αφορά τη διατροφή την έκθεση σε συγκεκριμένες ασθένειες κ.α.

Τα δύο αυτά είδη μεταβλητών βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Ορισμένοι λαοί έχουν «ταμπού» την κατανάλωση ορισμένων τροφών.

Οι μεταβλητές ψυχολογικών ιδιοτήτων είναι μεταβλητές ατομικού επιπέδου και εξετάζουν πως οι προαναφερθείσες μεταβλητές επηρεάζουν την ατομική συμπεριφορά.

Ο άνθρωπος βέβαια και αυτός από την πλευρά του επηρεάζει τόσο με τον πολιτισμό όσο και με τη συμπεριφορά του το φυσικό περιβάλλον.

Έρευνες αξιών: Η κλασική μελέτη του Hofstede.

Έλαβαν μέρος 117.000 άτομα υπάλληλοι εταιρίας υπολογιστών από τα τμήματα μάρκετινγκ και επισκευών από 40 χώρες.

Ταξινόμηση των αξιών σε τέσσερις διαστάσεις: «απόσταση εξουσίας», «αποφυγή αβεβαιότητας», «ατομικισμός-συλλογικότητα», και «ανδρισμός-θηλυκότητα».

Απόσταση εξουσίας: ο βαθμός σεβασμού και ενδοτικότητας μεταξύ προϊσταμένων και υφισταμένων.

Αποφυγή αβεβαιότητας: η επικέντρωση στον προγραμματισμό και στη σταθερότητα ώστε να αποφευχθούν οι αβεβαιότητες της ζωής.

Ατομικισμός-συλλογικότητα: αν η ταυτότητα του ατόμου εξαρτάται από προσωπικές επιλογές ή από το χαρακτήρα των ομάδων στις οποίες συμμετέχει.

Ανδρισμός θηλυκότητα: έμφαση στην προσωπική επιτυχία ή την διαπροσωπική αρμονία.

Μειονεκτήματα της μελέτης του Hofstede.

Η έρευνα βασίστηκε στους εργαζομένους μίας μόνο εταιρίας και δύο μόνο τμημάτων της, η πλειονότητα των οποίων ήταν άνδρες.

Ο τίτλος του βιβλίου του Hofstede υπονοεί ότι ο πολιτισμός είναι η αιτία των διαφορών που παρατηρούμε σε διαπολιτισμικό επίπεδο.

Η έρευνα αξιών του Κινεζικού Πολιτισμικού Συνδέσμου.

Οι βασικότερες κινεζικές πολιτισμικές αξίες καταγράφηκαν και βάση αυτών δημιουργήθηκε μια δημοσκόπηση κλίμακας αξιών προερχόμενη από 23 εθνικούς πολιτισμούς με δείγμα 50 φοιτητές και 50 φοιτήτριες.

Υπήρχε σημαντική υπερκάλυψη σε τρεις από τις τέσσερις κατηγορίες.

Ο Schwartz πρότεινε τρεις κατηγορίες βασικών αναγκών (βιολογικές, ανάγκες κοινωνικού συντονισμού και ανάγκες των ομάδων για επιβίωση) και βάση αυτών συνέταξε ένα ερωτηματολόγιο 56 αξιών.

Η αναζήτηση οικουμενικών διαστάσεων στην ανθρώπινη συμπεριφορά.

Η διαφοροποίηση –ημικού – ητικού. –Ητικές είναι οι αναλύσεις της ανθρώπινη συμπεριφοράς που επικεντρώνονται σε οικουμενικά στοιχεία.

Οι –ημικές αναλύσεις επικεντρώνονται στο πώς οι οικουμενικές αυτές συμπεριφορές εκδηλώνονται σε κάθε πολιτισμό.

Επιβεβλημένες –ητικές προσεγγίσεις: Είναι προσεγγίσεις που εφαρμόζουν μεθοδολογίες που έχουν αναπτυχθεί σε ένα κοινωνικό πλαίσιο σε ένα άλλο έχοντας την πεποίθηση ότι τα νοήματα θα γίνουν κατανοητά με τον ίδιο τρόπο σε διαφορετικούς πολιτισμούς.

Αυτό που προτείνεται είναι η παράλληλη διεξαγωγή –ημικών μελετών σε διαφορετικούς πολιτισμούς. Αν παρατηρηθούν κοινά στοιχεία μπορούμε να προχωρήσουμε σε παραγόμενες –ητικές γενικεύσεις.

Υπάρχει η πιθανότητα τα άτομα να κινούνται βάση διαφορετικών αξιών ανάλογα με κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται την κάθε στιγμή.

Η συμπεριφορά ως αποτέλεσμα του πολιτισμού.

Επίπεδα ανάλυσης: Δεν θα πρέπει τα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται σε πολιτισμικό επίπεδο να οδηγούν σε συμπεράσματα για την ατομική συμπεριφορά. Όταν γίνεται αυτό οδηγεί σε «οικολογικό» σφάλμα.

Για να εξετάσουμε διαφορές ανάμεσα σε πολιτισμούς θα πρέπει να έχουμε ως μονάδα μέτρησης κάθε χώρα στο σύνολο της και να βασιστούμε σε ψυχομετρικά εργαλεία που δίνουν μέσους όρους αξιών, πεποιθήσεων κτλ.

Ερευνητές υποστηρίζουν ότι πρέπει να χρησιμοποιούνται διαφορετικές ορολογίες όταν μιλάμε για άτομα και όταν μιλάμε για πολιτισμούς.

Ο Triandis και οι συνεργάτες του (1985) υποστηρίζουν ότι ο όρος «αλλοκεντρικό» θα πρέπει να περιγράφει ένα άτομο που υποστηρίζει αξίες συλλογικότητας και «ιδιοκεντρικό» για άτομα που υποστηρίζουν αξίες ατομικιστικές.

Καθώς επίσης οι έννοιες συλλογικότητα και ατομικισμός μπορεί να κατηγοριοποιούν μαζί χώρες που είναι πολύ διαφορετικές μεταξύ τους έχουν προταθεί εναλλακτικοί όροι.

Ο όρος «κάθετη συλλογικότητα» αναφέρεται σε πολιτισμούς με αξίες συλλογικότητας που λειτουργούν όμως σε πλαίσια ιεραρχίας, ενώ ο όρος «οριζόντια συλλογικότητα» σε πολιτισμούς συλλογικότητας που λειτουργούν σε πλαίσια ισότητας.

Αξίες και συμπεριφορά.

Πολλές φορές οι αξίες δεν προκρίνουν συγκεκριμένες συμπεριφορές, καθώς οι αξίες αναφέρονται σε αρκετά γενικές αρχές ενώ οι συμπεριφορές είναι συγκεκριμένες.

Οι συμπεριφορές αντλούν το νόημα τους από το πλαίσιο το οποίο εκδηλώνονται.

Επίσης διαφορετικές αξίες μπορεί να εμπλέκονται με συγκεκριμένες συμπεριφορές.